

ACTIVITATEA FRONTULUI RENĂȘTERII NAȚIONALE VASLUI (IANUARIE - FEBRUARIE 1940)

Alin SPÂNU*

Cuvinte cheie: *Vaslui, Frontul Renașterii Naționale, propagandă, Theodor Mandrea, Alexandru Buzdugan.*

Keywords: *Vaslui, The Front of National Rebirth, propaganda, Theodor Mandrea, Alexandru Buzdugan.*

Abstract: *At the beginning of 1940, The Front of National Rebirth Vaslui took actions in order to promote the single-party and the king Carol II, but also to inform about the state of mind of the people, about the actions which lead to dissatisfaction and ways to remedy these. In Vaslui County there were no major issues, but the people were dissatisfied in regards to the banning of cattle trade and high prices for farming utensils. February 1940 was dedicated to the anniversary of 2 years since the instauration of the royal dictatorship and the adoption of a new Constitution.*

La alegerile din decembrie 1937 nici un partid nu a obținut 40% din voturi, astfel încât să poată obține prima electorală și să formeze un guvern monocolor. Deși a organizat alegerile, Partidul Național Liberal (PNL) a obținut aproape 36%, urmat de Partidul Național Țărănesc (PNȚ) cu 20% și Partidul „Totul pentru Țară” cu 15%. Regele a numit, la 28 decembrie 1937, premier pe Octavian Goga, liderul Partidului Național Creștin, care s-a situat pe locul patru în alegeri cu 9,15% și a dizolvat corpurile legiuitoare la 18 ianuarie 1938. La aceeași dată au fost anunțate noi alegeri parlamentare, care ar fi trebuit să se desfășoare la începutul lunii martie 1938. Nemulțumirile unor cercuri interne și externe față de programul guvernamental de dreapta, intenția de apropiere în politica externă față de Italia și Germania, precum și cartelul electoral încheiat de Octavian Goga cu mișcarea legionară, au condus la hotărârea regelui de a trece la schimbarea regimului. Prin urmare, la 10 februarie 1938, regele și-a exprimat față de primul-ministru dorința de constituire a unui guvern de uniune națională, iar Octavian Goga a prezentat demisia cabinetului. În aceeași noapte, 10/11 februarie 1938, a fost alcătuit un guvern sub președinția patriarhului Miron Cristea. Primele măsuri au fost numirea de prefecți militari, decretarea stării de asediu și instituirea cenzurii la nivel național⁶⁶³, anularea alegerilor din martie 1938, fapt care a încheiat perioada monarhiei constituționale și a deschis regimul personal al regelui Carol al II-lea⁶⁶⁴.

* Cercetător, Centrul de Studii Euro-Atlantice, București.

⁶⁶³ Pe larg despre măsurile instituite de cenzură în perioada menționată, a se consulta: Ioan Lăcustă, *Cenzura veghează 1937 – 1939*, Editura Curtea Veche, București, 2007.

⁶⁶⁴ Mai multe detalii privind evoluția României în această perioadă a se consulta: Al. Gh. Savu, *Dictatura regală*, Editura Politică, București, 1970. Florea Nedelcu, *Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973; Florea Nedelcu, *De la Restaurație la dictatura regală. Din viața politică a României 1930-1938*, Editura Cartea Românească, București, 1981;

Noul cabinet era „*un guvern eclectic*”⁶⁶⁵, compus din oameni de centru-dreapta, animați de un spirit de datorie și o doză de oportunism politic, care avea misiunea de a restabili și menține ordinea în țară. Tocmai de aceea, primele măsuri instituite au fost îndreptate în această direcție: declararea stării de asediu⁶⁶⁶, instituirea cenzurii, numirea de ofițeri superiori ca prefecți, o nouă lege pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice⁶⁶⁷ etc. La 20 februarie 1938 o nouă Constituție a fost redactată, patru zile mai târziu fiind supusă opiniei publice „*spre bună știință și învoială*”⁶⁶⁸, iar la 27 februarie 1938 a fost promulgată. Cu acest prilej, noul premier a susținut o cuvântare care a fost apreciată de contemporani drept „*un amplu rechizitoriu la adresa partidelor politice*”⁶⁶⁹. Noua Constituție a relevat că regele a devenit „*un factor politic activ*”⁶⁷⁰, care a exercitat puterea legislativă prin Reprezentanța Națională (deputații fiind aleși pe 6 ani, iar senatorii pe 9) și puterea executivă prin guvern. Printre alte prevederi, decretele au primit putere de lege, Consiliul de Coroană a devenit organ permanent, cu membrii desemnați de monarh, iar dreptul de vot a fost ridicat de la 21 la 30 ani. Alegătorii au fost împărțiți în trei categorii profesionale: agricultură și muncă manuală; comerț și industrie; ocupații intelectuale. O nouă reformă electorală a fost elaborată la 9 mai 1939, prin care s-a stabilit la votanții să fie știutori de carte și, pentru prima dată în România, la scrutin să participe și femeile.

A doua guvernare Miron Cristea⁶⁷¹ a avut menirea de a consolida regimul monarhic prin măsuri represive, concomitent cu impunerea unor reforme social-administrative. În ultima zi a lunii martie 1938 au fost dizolvate toate partidele, mișcările și organizațiile politice⁶⁷², apoi, la 14 aprilie 1938, au fost închise localurile și imobilele care aparțineau partidelor⁶⁷³. Din punct de vedere administrativ, la 14 august 1938, a fost promulgată o nouă lege, în care a apărut o nouă structură – Ținutul. La nivel național au fost constituite 10 Ținuturi, conduse de rezidenți regali, cu sarcina de a aplica deciziile guvernului, de a asigura ordinea și liniștea publică. La 12 octombrie 1938 au fost create bresle de funcționari, meseriași și lucrători, iar la 16

Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996, p. 161-188.

⁶⁶⁵ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999, p. 343.

⁶⁶⁶ Decretul-Lege pentru introducerea stării de asediu a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 34/11 februarie 1938. Printre altele, s-a menționat că problemele de ordine publică și siguranța statului „trec în totul în mâinile autorităților militare”, iar atribuțiile de poliție și siguranță vor fi executate sub ordinele Ministerului de Interne.

⁶⁶⁷ Decretul-Lege pentru modificarea legii pentru reprimarea unor infracțiuni contra ordinii publice și a legii pentru apărarea ordinii în stat a fost promulgat prin Înalț Decret Regal nr. 870 din 16 februarie 1938, a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 39/17 februarie 1938, partea I.

⁶⁶⁸ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 344. Constituția a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 48/27 februarie 1938.

⁶⁶⁹ *Ibidem*, p. 345.

⁶⁷⁰ Ioan Scurtu, *Istoria României...op. cit.*, p. 162.

⁶⁷¹ Pe larg despre formarea și activitatea celui de-al doilea guvern Miron Cristea, a se consulta: Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 816-914.

⁶⁷² Decretul-Lege a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 75/31 martie 1938.

⁶⁷³ Decretul pentru apărarea ordinii în stat a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 88/15 aprilie 1938.

decembrie 1938 a fost creat Frontul Renașterii Naționale⁶⁷⁴, partid unic și singurul acceptat să funcționeze în legalitate. Alături de acesta au mai fost înființate Straja Țării, în care au fost încadrați toți băieții între 7 și 18 ani și fetele între 7 și 21 ani (15 decembrie 1938) și Frontul Național Studentesc (19 octombrie 1939). La 22 iunie 1940 Frontul Renașterii Naționale (FRN) s-a transformat în Partidul Națiunii, „partid unic și totalitar”⁶⁷⁵, în aceeași zi intrând în vigoare și Decretul-Lege pentru apărarea ordinii publice unice și totalitare a statului român⁶⁷⁶.

Cel de-al treilea guvern condus de Miron Cristea a fost format la 1 februarie 1939⁶⁷⁷, însă Patriarhul era „foarte bolnav”⁶⁷⁸, ceea ce l-a împiedicat să participe la depunerea jurământului. Peste mai puțin de trei săptămâni, la 21 februarie 1939, premierul român a plecat în Franța, pentru un tratament medical care să-i remedieze starea de sănătate. Vârsta înaintată, afecțiunile medicale, zbuciumul vieții politice și, poate, stresul funcției au contribuit la decesul Patriarhului, fapt petrecut la 6 martie 1939, orele 23,35, în orașul Cannes.

Noul premier a devenit Armand Călinescu, fost membru în conducerea PNT, însă trecut de partea regelui în acțiunea de instalare a unui guvern de mână forte. A deținut funcția de ministru de interne și vice-prim-ministru, astfel că numirea sa nu a reprezentat o surpriză pe scena politică. Singurul inconvenient a fost reprezentat de politica sa anglofilă, fapt care era în opoziție cu realitățile europene. Măsurile dure contra Gărzii de Fier și inflexibilitatea în politica externă au avut ca efect asasinarea sa de către o echipă legionară la 21 septembrie 1939. Pentru o săptămână (21 – 28 septembrie 1939) premier a fost generalul Gheorghe Argeșeanu⁶⁷⁹, care a avut rolul de a conduce reprimarea mișcării legionare, apoi Constantin Argetoianu, un alt om de casă al regelui (28 septembrie – 23 noiembrie 1939) și Gheorghe Tătărescu (24 noiembrie 1939 – 4 iulie 1940).

La nivel național s-a procedat la schimbările dictate de la București, de la numirea unor prefecți militari și până la numirea unor noi șefi la instituțiile locale. În plus, noile autorități locale au primit sarcina să promoveze noul partid-unic și pe

⁶⁷⁴ Pe larg despre organizarea și funcționarea Frontului Renașterii Naționale, în: Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 343-364; Petre Țurlea, *Partidul unui rege: Frontul Renașterii Naționale*, Editura Enciclopedică, București, 2006.

⁶⁷⁵ Ioan Scurtu, *Istoria României...*, *op. cit.*, p. 176.

⁶⁷⁶ Acesta a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 142/22 iunie 1940. Printre alte prevederi, delictul de uneltire contra ordinii publice se pedepsea cu amendă de la 10.000 lei la 100.000 lei și cu închisoarea de la 3 la 5 ani.

⁶⁷⁷ Pe larg despre formarea și activitatea celui de-al treilea guvern Miron Cristea, a se consulta: Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea II, *op. cit.* p. 914-919.

⁶⁷⁸ *Ibidem*, p. 914.

⁶⁷⁹ General Gheorghe Argeșeanu (n. 28 februarie 1883, Caracal – d. 26/27 noiembrie 1940, închisoarea Jilava) a fost un militar de carieră care a absolvit Școala Militară de Artilerie și Geniu (1903) și Școala Superioară de Război (1910). A luat parte la Războiul de Întregire (1916-1919) apoi s-a aflat, succesiv, la comanda Regimentelor 2 Călărași (1925-1928), 3 Călărași, Diviziilor 1 și 3 Cavalerie, 11 Infanterie și de Gardă, Corpului 2 Armată (1939, 1940). A efectuat și o misiune externă, ca atașat militar, în Japonia. A fost ministrul apărării în perioada 30 martie – 14 octombrie 1938 și prim-ministru în perioada 21 – 28 septembrie 1939. A fost arestat în septembrie 1940, depus la Jilava și asasinat împreună cu peste 60 de polițiști, jandarmi și magistrați care au acționat represiv contra mișcării legionare.

liderul acesteia, regele Carol al II-lea⁶⁸⁰. Prin Ordinul Circular nr. 890/20 decembrie 1939 s-a cerut liderilor FRN județeni să trimită rapoarte lunare cu activitățile organizatorice și de propagandă desfășurate în aria de responsabilitate.

La 3 februarie 1940 secretarii FRN Vaslui, Theodor Mandrea și Alexandru Buzdugan, au trimis la București raportul de activitate pe luna ianuarie. În primul rând s-a „intensificat și propagat”⁶⁸¹ citirea ziarului „România”, oficiosul FRN și s-au distribuit calendare în toate straturile populației din județ. În al doilea rând s-a acționat în zilele de sărbătoare și de bălci pentru a se luat contact cu grupuri de oameni, cărora li s-a vorbit despre „importanța actualei organizații a FRN și toată încrederea ce trebuie să-și puie”⁶⁸² în această formațiune. La capitolul „Propuneri” liderii FRN Vaslui au arătat, practic, lipsurile și nemulțumirile existente în rândul maselor, propunând în același timp și soluții de rezolvare. În urma vizitelor efectuate în localități s-a constatat că „organele administrative și-au însușit un deosebit fel de a fi care nemulțumește foarte mult marea masă a locuitorilor”⁶⁸³. Propunerea FRN Vaslui a fost să se impună măsuri prin care să se arate „mai multă umanitate”⁶⁸⁴ și să se evidențieze principiul că «funcționarul public este la dispoziția publicului și nu publicul la dispoziția funcționarului». Proiectul de a se opri sau reduce comerțul cu vite s-a răsfrânt negativ asupra agricultorilor, aceasta fiind sursa principală de venit. FRN Vaslui a propus ca, în cazul interzicerii comerțului cu vite, să se ia măsuri de creditare „fără formalismul greoi de ipotecă și toată gama de formalități și taxe, care sunt așa de ridicate”⁶⁸⁵, încât oamenii renunță a mai apela la aceste fonduri. În plus, ipotecile agricole și comerciale până la 5.000 lei să fie scutite de taxele de barou, timbru și înregistrare, pentru a ușura situația țăranilor. De asemenea, în cazul unei decizii de interzicere a comerțului trebuia înființată o instituție de credit ieftin pentru agricultori și comercianți, mai ales că în județ băncile populare „sunt inexistente”⁶⁸⁶, iar Casa de Credit nu împrumută bani decât cu ipotecă.

O altă propunere a vizat procurarea urgentă a semințelor pentru însămânțările de primăvară, care în ultimii ani au sosit după perioada în care era nevoie de ele. Uneltele agricole să aibă prețuri maxime și raport direct cu prețul produselor agricole, pentru a se evita expresia „toate ale noastre sunt ieftine și tot ce se cumpără este prea scump”⁶⁸⁷.

Asistența medicală „este aproape inexistentă”⁶⁸⁸, iar medicamentele sunt „excesiv de scumpe”. Mandrea și Buzdugan au propus o asistență medicală

⁶⁸⁰ Un studiu de caz pe acest subiect: Diana-Mihaela Păunoiu, *Propaganda internă din România (1938-1940)*, în volumul *Gheorghe Buzatu In memoriam* (coord. Marusia Cîrstea, Sorin Liviu Damean, Lucian Dindirică), Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014, p. 498-511.

⁶⁸¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), fond Frontul Renașterii Naționale (în continuare: FRN), dosar 110, f. 10.

⁶⁸² *Ibidem*.

⁶⁸³ *Ibidem*.

⁶⁸⁴ *Ibidem*.

⁶⁸⁵ *Ibidem*.

⁶⁸⁶ *Ibidem*.

⁶⁸⁷ *Ibidem*, f. 11.

⁶⁸⁸ *Ibidem*.

„omenească”⁶⁸⁹, iar intervențiile chirurgicale să aibă prețuri rezonabile, accesibile și oamenilor nevoiași.

Luna februarie 1940 avea o semnificație aparte, deoarece se aniversau doi ani de la instaurarea regimului de autoritate monarhică (10/11 februarie 1938) și adoptarea unei noi Constituții. Manifestările dedicate acestor aniversări s-au desfășurat la 27 februarie 1940, când membrii Gărzii Naționale județene „s-au întrunit la sediu de unde, încolonați, s-au îndreptat către Biserica catedrală Sf. Ioan. La ora 11 s-a oficial un Te-Deum de către un sobor de preoți în prezența oficialităților locale și a unui numeros public”⁶⁹⁰. A urmat un serviciu religios, o trecere în revistă a detașamentului și cuvântări despre importanța Constituției și „minunatele ei binefaceri”⁶⁹¹. După-amiază, la Liceul de băieți „Mihail Kogălniceanu”, a avut loc un spectacol artistic și cultural, ocazie cu care Theodor Mandrea a conferențiat despre „Însemnătatea zilei și principiile noii Constituții”. În fiecare localitate din județ a fost oficiat un serviciu religios la toate bisericile, în prezența autorităților și a populației, urmat de o conferință susținută de preot sau învățător și o șezătoare. În opinia șefilor FRN Vaslui aniversarea celor doi ani de la adoptarea Constituției „s-a făcut cu deosebită solemnitate, iar populația s-a alăturat cu entuziasmul dintotdeauna la omagierea ce întreaga suflare românească o aduce dătătorului de viață nouă, M.S. Regele Carol al II-lea”⁶⁹².

Activitatea FRN Vaslui în luna februarie 1940 s-a desfășurat în spiritul indicațiilor primite de la centru, de promovare a noii formațiuni unice și a monarhului. Astfel, s-a desfășurat „o intensă propagandă”⁶⁹³ în rândul populației pentru subscrierea la bonurile de înzestrare pentru armată și susținerea familiilor concentraților. Membrii FRN locali au acționat pentru menținerea scăzută a prețurilor la articolele de primă necesitate și au discutat cu sătenii, mai ales în zilele de bălci, spre a-și păstra vitele și a-și valorifica produsele agricole. În același timp s-a acționat pentru a crea „o atmosferă cât mai călduroasă noilor măsuri de rechiziții (sic!), cai, boi, căruțe și hamuri, popularizând intens spiritul de datorie obștească cărora trebuie să ne supunem cu toții, în dorința de a ajuta și sprijini nevoile armatei”⁶⁹⁴. La 17 februarie 1940 a avut loc o serbare organizată de comandantul Diviziei 33 Infanterie⁶⁹⁵ pentru ajutorarea familiilor concentraților, iar alte întruniri, în același scop, au fost inițiate de Societatea Crucea Roșie.

Propunerile șefilor FRN Vaslui către București au evidențiat, din nou, problemele reale cu care se confrunta județul. Legea speculei era folosită de delegații diferitelor autorități pentru a trimite în judecată comercianții care încălcau actul normativ. Mandrea și Buzdugan au propus înființarea unei comisii speciale care să analizeze fiecare caz în parte, deoarece de multe ori „la adăpostul Legii speculei”⁶⁹⁶

⁶⁸⁹ Ibidem.

⁶⁹⁰ Ibidem. f. 16.

⁶⁹¹ Ibidem.

⁶⁹² Ibidem, f. 17.

⁶⁹³ Ibidem, f. 19.

⁶⁹⁴ Ibidem.

⁶⁹⁵ Mare unitate care a funcționat în perioada septembrie 1939 – noiembrie 1940, având în componere Regimentele 62, 63 și 69 Infanterie rezervă și un regiment de artilerie rezervă.

⁶⁹⁶ ANIC, fond FRN, dosar 110, f. 19.

comercianților li se făceau șicane de reprezentanții statului. Populația își manifesta nemulțumirea față de măsurile impuse de Prefectură și Primărie, care au interzis comerțul cu boii de muncă și limitarea comerțului cu vite. Propunerea locală a cerut „stăruitor”⁶⁹⁷ ridicarea acestei măsuri, considerată ilegală pentru agricultorii din județ. Ilegalitatea consta în faptul că numai în județul Vaslui se aplica această măsură și nu la nivel național, astfel încât efectul scontat era nul. În plus, pentru eludarea măsurii, țăranii vasluieni își vindeau vitele în orașele limitrofe județului, unde nu exista nicio restricție în acest sens.

În primele două luni din anul 1940 membrii FRN Vaslui au acționat pentru a promova în rândul maselor formațiunea, deciziile politice și personalitatea regelui Carol al II-lea, cel care și-a asumat conducerea țării în februarie 1938. Liderii FRN Vaslui, Theodor Mandrea și Alexandru Buzdugan, s-au dovedit de bună credință, au îndeplinit sarcinile primite și au semnalat măsurile care generau nemulțumiri în rândul locuitorilor. Pe de altă parte, modul în care autoritățile publice își desfășurau activitatea, percepția populației asupra acestora, reacțiile negative apărute în urma unor decizii luate la nivel central sau local, toate erau raportate la București împreună cu propuneri de remediere a situațiilor.

BIBLIOGRAFIE

Arhive:

- Arhivele Naționale Istorice Centrale, fondurile: Frontul Renașterii Naționale, Frontul Renașterii Naționale – anexă, Președinția Consiliului de Miniștri, Casa Regală – Carol al II-lea

Lucrări generale și speciale:

- Cîrstea, Marusia, Damean, Sorin Liviu, Dindirică, Lucian (coord.) *Gheorghe Buzatu In memoriam*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014;
- Lăcustă, Ioan, *Cenzura veghează 1937 – 1939*, Editura Curtea Veche, București, 2007;
- Mușat, Mircea, Ardeleanu, Ion, *România după Marea Unire*, vol. I-II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986-1988;
- Nedelcu, Florea, *Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973;
- Idem, *De la Restaurație la dictatura regală. Din viața politică a României 1930-1938*, Editura Cartea Românească, București, 1981;
- Savu, Al. Gh., *Dictatura regală*, Editura Politică, București, 1970;
- Scurtu, Ioan, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996;

---

⁶⁹⁷ *Ibidem*.

-
- Scurtu, Ioan, Buzatu, Gheorghe. *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999;
  - Țurlea, Petre, *Partidul unui rege: Frontul Renașterii Naționale*, Editura Enciclopedică, București, 2006;